

NECESITATEA EVALUĂRII CERCETĂRII ÎNTR-O SOCIETATE BAZATĂ PE CUNOAȘTERE

Acad. **Gheorghe DUCA**,
președintele AȘM

THE NECESSITY OF RESEARCH EVALUATION IN A KNOWLEDGE BASED SOCIETY

The role of S&T in a knowledge based society is crucial. The responsibility of science in relation with the society represents an essential element of science communication process. In this way, evaluating research is important both, for the society and for the scientific community itself. Evaluation should be seen as a prerequisite for setting up future scientific priorities and as a basis for development.

A cunoaște nu este de ajuns; trebuie să aplici
Goethe

În condițiile în care lumea contemporană este orientată spre o societate bazată pe cunoaștere, investițiile în valori intangibile, prin realizări științifice și activități inovaționale, devin din ce în ce mai importante și determină în mare măsură starea economiei și bunăstarea socială.

Astfel, politicile în domeniul științei și educației suscită interesul general, fiind incluse în strategiile de dezvoltare ale statelor. În cadrul societății bazate pe cunoaștere, știința dispune de următoarele funcții: producerea cunoștințelor – crearea și furnizarea noilor cunoștințe; transmiterea cunoștințelor – educarea și consolidarea resurselor umane; transferul cunoștințelor – diseminarea cunoștințelor și oferirea soluțiilor pentru problemele cu care se confruntă societatea. Activitatea științifică este una creativă, iar resursele umane implicate trebuie dezvoltate, formate și motivate continuu, într-un mediu organizațional favorabil.

Deși rolul științei în asigurarea dezvoltării durabile pe termen lung și mediu este pe deplin conștientizat, relevanța acesteia pentru setul de măsuri anticriză, adoptat pe termen scurt, depinde în mare parte de succesul dialogului dintre știință și societate. În contextul dat, a crescut vădit și interesul față de procesul de evaluare a cercetării, atât din partea societății și a factorilor decizionali, cât și din partea comunității științifice.

Sistemul de evaluare a eficienței științifice are drept scop orientarea activității organizațiilor din sfera științei și inovării spre realizarea priorităților de cercetare stabilite anterior. Procesul de evaluare a cercetării nu reprezintă, desigur, unul din conceptele general acceptate în cadrul comunității științifice. Totuși, evaluarea cercetării ține de eficacitatea resurselor investite. Scopul acesteia nu este doar să-i susțină pe liderii capabili să producă salturi tehnico-științifice, dar și să motiveze entitățile care se confruntă cu anumite probleme. Procesul de evaluare este o prerogativă a comunității științifice și exclude utilizarea acesteia în calitate de instrument de control sau imixtiuni administrative din afara sferei de cercetare. Evaluarea nu trebuie să favorizeze aspectul cantitativ în detrimentul celui calitativ, ci trebuie să identifice și să neutralizeze superficialitatea și pseudoștiința.

Procesul de reformare și optimizare a sferei de cercetare din țara noastră a ajuns la etapa în care sunt necesare acțiuni la nivelul unităților primare de cercetare (laboratoare-centre), în vederea creării condițiilor pentru afirmarea creativității și spiritului inovator al fiecărui cercetător în parte. Menținerea și dezvoltarea potențialului uman în cercetare, precum și promovarea acestuia în baza performanței științifice, reprezintă elemente importante ale politicii în sfera de cercetare-inovare.

Promovarea performanței științifice și a excelenței în cercetare trebuie să constituie premise ale procesului de evaluare. Performanța științifică demonstrată de către cercetător prin articole incluse în circuitul științific internațional, lucrări citate, brevete, comunicări la conferințe internaționale, proiecte internaționale obținute trebuie să se întemeieze pe o capacitate instituțională consolidată a unității de cercetare în care activează, capabilă să-i ofere mediul și infrastructura adecvată. Sub aspect individual, evaluarea semnifică nu doar un mod de estimare a activității, dar și o modalitate de motivare a performanței.

La nivelul Uniunii Europene a fost emisă Recomandarea Comisiei Europene 251/11.03.05, care descrie procedura de evaluare, recomandată statelor membre, în felul următor: *Angajatorii și/sau finanțatorii vor introduce pentru toți cercetătorii sisteme care să permită evaluarea și aprecierea performanțelor lor într-o manieră sistematică, transparentă, realizată de un comitet independent. O astfel de procedură de evaluare și apreciere trebuie să fie globală și să ia în considerare atât creativitatea, cât și rezultatele cercetării, precum*

publicațiile, brevetele, managementul cercetării, implicarea în educație, colaborările naționale sau internaționale.... În Franța, în baza evaluării efectuate de Centrul Național pentru Cercetări Științifice (CNRS), laboratoarele de cercetare care înregistrează rezultate insuficiente nu sunt lichidate, fiind pur și simplu lipsite de acest statut, fapt care are repercusiuni financiare și de prestigiu colosale.

Este de remarcat și rolul sistemului ISI (Institutul pentru Știința Informării-Philadelphia) în procedurile de evaluare națională a multor state. Inițial, sistemul ISI a avut drept preocupare o clasificare a revistelor de specialitate, în funcție de impactul pe care-l au în lumea științifică. Odată cu dezvoltarea bazei de date, ISI a început să efectueze clasificări ale oamenilor de știință, universităților sau chiar țărilor, în funcție de articolele publicate și mai ales de numărul total de citări ale articolelor dintr-un anumit domeniu. Pentru a compara nivelul de activitate științifică a națiunilor este utilizat indicele de eficiență științifică care exprimă numărul de articole provenite dintr-o populație raportat la această populație.

Practica internațională demonstrează că, dacă pentru organizațiile din sfera de cercetare-inovare de stat evaluarea reprezintă o condiție vitală pentru existență, dezvoltare și susținere financiară, atunci pentru cele private servește drept argument în relațiile cu concurenții.

Trebuie să recunoaștem că fiecare domeniu de cercetare are o cale exclusivă de dezvoltare și un aparat metodologic propriu, iar impunerea unui șir de indicatori care nu ar lua în calcul specificul unui sau altui domeniu științific va determina apariția unor percepții eronate. Același lucru se poate spune și despre aplicarea metodologiei internaționale fără luarea în calcul a traiectoriei dezvoltării științei naționale.

Revenind la necesitatea evaluării cercetării științifice, am putea menționa două dimensiuni. În primul rând, utilizarea resurselor publice pentru finanțarea cercetărilor științifice

implică un grad înalt de transparență în distribuirea și utilizarea acestor resurse. În al doilea rând, rezultatele evaluării sunt necesare comunității științifice în vederea estimării potențialului său, dar și pentru elaborarea strategiilor ulterioare de dezvoltare.

În condițiile statelor ce dispun de comunități științifice de dimensiuni reduse, procesul de evaluare a cercetării este un exercițiu, în același timp, simplu și complicat. Simplu, deoarece este prezent un număr relativ mic de instituții și o comunitate omogenă de cercetători. Concomitent, evaluarea presupune existența unui corp de experți obiectivi și neutri, fapt ce uneori este dificil de asigurat.

În țara noastră, inițierea unui proces calitativ nou de evaluare a cercetării este o continuare logică a reformei în sfera de cercetare-inovare. Rezultatele evaluării vor permite introducerea criteriului performanței științifice drept unitate de măsură a activității cercetătorului, totodată oferindu-ne posibilitatea de a ne expune asupra prestației manageriale în cadrul instituțiilor de cercetare. Sistemul complex de indicatori, care și-a demonstrat viabilitatea în cadrul procedurii de acreditare a instituțiilor de cercetare, va oferi soluții și în domenii precum finanțarea științei, dezvoltarea capacității inovaționale, pregătirea cadrelor etc. De asemenea, este importantă racordarea acestor indicatori la cei internaționali (OECD, UNESCO) și dezvoltarea unui sistem statistic viabil în sfera de cercetare - inovare.

Glebus Sainciuc. *Rai. Din seria BAGATELE*